

บทที่ 3

การจัดองค์กรและการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

ในบทนี้ จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ การจัดตั้งองค์กรเพื่อกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อจะได้ทราบถึงเหตุผลของการจัดตั้งองค์กร วิวัฒนาการขององค์กร และพัฒนาการในการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการอธิบายสภาพปัญหาทางด้านภารกิจ โครงสร้าง และเครื่องมือการดำเนินงาน ต่อไป

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ 2) การจัดองค์กรและการวางแผนในช่วงโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ 3) โครงสร้างการบริหารงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเป็นมาของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

ในหัวข้อนี้ จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ โดยเริ่มตั้งแต่การริเริ่มการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทยและในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งถึงการจัดตั้งโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ขึ้น ซึ่งเป็นโครงการระดับชาติและเป็นมีคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์เป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงเหตุผลในการจัดตั้งโครงการและองค์กรดังกล่าว

การให้ความสำคัญต่อการสงวนรักษาโบราณสถานในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากโบราณสถานจำนวนมากถูกทำลายให้ได้รับความเสียหาย อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2466 ได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานขึ้นเป็นครั้งแรก คือ “ประกาศจัดการตรวจรักษาของโบราณ” ซึ่งได้กำหนดให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครเป็นพนักงานอำนวยการตรวจตรารักษาโบราณสถาน ต่อมาใน พ.ศ. 2469 มีการจัดตั้งราชบัณฑิตยสภาขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ทั้งหมดแทนกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร และมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร พ.ศ. 2469 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งโบราณและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ พ.ศ. 2469 โดยมอบหมายให้ราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ

ใน พ.ศ. 2473 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในฐานะนายก ราชบัณฑิตยสภา ได้ทรงแสดงปาฐกถาเรื่องสงวนของโบราณต่อที่ประชุมเทศาภิบาล ซึ่งเป็นการ บรรยายหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภา ตลอดจนการชี้แจงเรื่องการตรวจค้นและรักษาของโบราณ แก่สมุหเทศาภิบาลเนื่องในโอกาสการประชุมเทศาภิบาลประจำปี ซึ่งปาฐกถานี้เป็นหลักฐานที่ แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้นำของไทยในเวลานั้นได้ทรงมีความเข้าใจพระทัยในเรื่องของแนวคิดและวิธีการ อนุรักษ์โบราณสถานเป็นอย่างดี แต่ปัญหาในทางปฏิบัติในระยะนั้นก็คือการขาดงบประมาณและ บุคลากรซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานอนุรักษ์โบราณสถานให้เป็นไปอย่าง ราบรื่น นอกจากนี้แล้วก็ยังมีปัญหาในเรื่องของชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้ง ของโบราณสถาน แต่ขาดความเข้าใจในเรื่องคุณค่าของโบราณสถานและประโยชน์ของการสงวน รักษาโบราณสถาน ทำให้เกิดการทำลายโบราณสถานโดยน้ำมือของชาวบ้านขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่านายกราชบัณฑิตยสภาได้ทรงให้เทศาภิบาลเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติในเรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถาน โดยให้ยึดหลักการในการสงวนรักษารูปแบบดั้งเดิมและการรักษาสภาพ แวดล้อมของโบราณสถานเป็นสำคัญ นับว่าเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติในชั้นวิธีการสงวน รักษาโบราณสถานโดยเจ้าพนักงานรัฐเป็นครั้งแรก¹

ในกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการอนุรักษ์โบราณสถานที่สำคัญอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ งาน ปฏิสังขรณ์วัดราชบพิธ และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวาระฉลองสมโภชพระนคร 150 ปี ใน พ.ศ. 2475 โดยมี “คณะกรรมการจัดการทำนุบำรุงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม” ซึ่ง ประกอบด้วยพระบรมราชวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จำนวน 6 ท่าน โดยในการดำเนินงานมี ปัญหาสำคัญที่สุด คือ ปัญหาการจัดสรรงบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงาน²

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2477 แทนกฎหมายที่มีอยู่เดิม โดย กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กรมศิลปากรมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลโบราณสถานแทน ราชบัณฑิตยสภา และให้มีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานเป็นครั้งแรก โดยให้อธิบดีกรมศิลปากรจัด ทำบัญชีโบราณสถานทั้งที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของทุกแห่งทั่วประเทศ ถ้าเจ้าของไม่พอใจให้ขึ้น บัญชี ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ภายใน 30 วัน โบราณสถานที่ได้รับ

¹สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “70 ปีแห่งการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม,” หน้าจั่ว. ฉบับที่ 12: 32 – 33.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

การขึ้นบัญชี ผู้ใดจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากรเสียก่อน การขึ้นทะเบียนโบราณสถานในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา

ต่อมา มีการกำหนดให้ขึ้นทะเบียนเขตโบราณสถานด้วย โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แทนกฎหมายฉบับเดิม พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจอธิบดีกรมศิลปากรในการกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถานด้วย ถ้าหากผู้ครอบครองโบราณสถานหรือที่ดินในเขตโบราณสถานไม่พอใจ ต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลภายใน 30 วัน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนวิธีการจากให้อุทธรณ์ต่อฝ่ายบริหารมาเป็นต่อฝ่ายตุลาการแทน

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2512 ได้เกิดเหตุการณ์ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นก้าวแรกของการเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์ศิลปะและสถาปัตยกรรมของกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นนอกเหนือไปจากที่กรมศิลปากรได้ปฏิบัติอยู่แล้วตามอำนาจหน้าที่ นั่นคือการประท้วงของคณะกรรมการอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ กรณีวัดสระเกศได้สร้างอาคารพาณิชย์ขึ้นในบริเวณวัด การประท้วงครั้งนั้นได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปและสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะไม่สามารถยับยั้งการสร้างอาคารพาณิชย์ทำลายความงามของทิวทัศน์บริเวณพระบรมบรรพตได้³

ต่อมาใน พ.ศ. 2515 ได้มีการประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 308 ข้อ 1 ให้เพิ่มมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพื่อควบคุมการปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว เนื่องจากว่าหากปล่อยให้มีการปลูกสร้างอาคารกันอย่างเสรีจะทำให้สภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถานเสียไป

ในปีเดียวกัน สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำโครงการปรับปรุงและอนุรักษ์บริเวณเมืองเก่าของกรุงเทพมหานคร (เกาะรัตนโกสินทร์) แล้วได้เสนอโครงการดังกล่าวต่อกระทรวงมหาดไทยใน พ.ศ. 2516 แต่ได้เกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง โครงการดังกล่าวจึงหยุดชะงักไป

ในปี พ.ศ. 2519 กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ภายในเขตกรุงเทพมหานคร” ให้มีหน้าที่อนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าภายในพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด โดยมี

³กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ: สหประชาพาณิชย์, 2525), หน้า 646.

กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินการ มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการ คณะกรรมการดังกล่าวได้กำหนดนโยบายเพื่อวางแผนการบูรณะปรับปรุงสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าเพื่อการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

ในปีต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้กรมศิลปากรจัดทำโครงการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์จะมีอายุครบ 200 ปี ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้เสนอโครงการดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังและสำนักงบประมาณเสนอความเห็นประกอบโครงการ ซึ่งกระทรวงการคลังเห็นด้วยในหลักการว่าการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์เป็นสิ่งจำเป็น แต่เนื่องจากโครงการดังกล่าวยังไม่ได้ผ่านการพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงเห็นควรตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งให้ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการ เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและดำเนินการตามโครงการ แล้วให้เสนอโครงการต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาก่อน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์สอดคล้องกับแผนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอความเห็นไว้ว่า โครงการดังกล่าวเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ด้านการสงวนรักษา บูรณะ ซ่อมแซมมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีโครงการที่มีเป้าหมายที่จะบูรณะเมืองเก่าในภูมิภาค ดังนั้น หากเสนอโครงการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์เพิ่มขึ้นอีกโครงการหนึ่ง ก็จะสนับสนุนให้แผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากโครงการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย เพื่อมิให้เกิดปัญหาในเรื่องความซ้ำซ้อนของงาน จึงได้เสนอรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมศิลปากร และกรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ปัจจุบันคือสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม) สำนักผังเมือง (ปัจจุบันคือกรมการผังเมือง) สำนักพระราชวัง มหาวิทยาลัยศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2521 ให้กระทรวงศึกษาธิการรับไปดำเนินการตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดนโยบายและวางแนวทางเกี่ยวกับการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์โดยให้มีผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติเสนอร่วมอยู่ในคณะกรรมการด้วย จากนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการอนุรักษ์ ปรับปรุง และบูรณะโบราณสถานเกาะรัตนโกสินทร์” ขึ้น มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็น กรรมการ และมีกรมศิลปากรทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลเพื่ออนุรักษ์ปรับปรุงและบูรณะโบราณสถานบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์เนื่องในโอกาสที่จะฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี

ต่อมา คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้พิจารณาเรื่องโครงการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ และมีความเห็นว่า ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ได้มีการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสภาพแวดล้อมและโบราณสถานรุนแรงยิ่งขึ้น ในการปรับปรุงเกาะรัตนโกสินทร์ จึงควรจัดทำเป็นโครงการแบบผสมผสาน เพื่อมุ่งประโยชน์ทั้งในด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาส่วนอื่น ๆ ให้อยู่ในแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกาะรัตนโกสินทร์มีคุณค่ายิ่งขึ้น และจากการพิจารณาหน้าที่ของ “คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมภายในเขตกรุงเทพมหานคร” ของกระทรวงมหาดไทย และ “คณะกรรมการอนุรักษ์ ปรับปรุง และบูรณะโบราณสถานเกาะรัตนโกสินทร์” ของกระทรวงศึกษาธิการ ปรากฏว่ามีขอบข่ายการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงได้จัดทำ “โครงการเกาะรัตนโกสินทร์” เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาตั้งคณะกรรมการในระดับชาติขึ้นโดยให้มีหน้าที่พิจารณาทั้งในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนา และลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและคณะกรรมการชุดอื่น ๆ โดยให้เหลือเพียงชุดเดียว ต่อมาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2521 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบการรวมคณะกรรมการ ทั้ง 2 ชุดเข้าด้วยกัน และมีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์” ขึ้น โดยมีสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน (ในขณะนั้น) ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ด้วย

โดยสรุป จากวิวัฒนาการที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้จากประวัติความเป็นมาของการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการจัดองค์กรเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ เริ่มมาจากการที่รัฐบาลเห็นความสำคัญในการสงวนรักษาโบราณสถานของประเทศ โดยออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองโบราณสถานมิให้ถูกทำลาย หลังจากนั้น กฎหมายดังกล่าวก็ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเป็นลำดับ ที่สำคัญคือ การกำหนดให้อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจหน้าที่ในการขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ซึ่งได้มีการดำเนินการสืบเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การขึ้นทะเบียนโบราณสถานนั้นไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองโบราณสถาน เพราะยัง

คงมีการทำลายคุณค่าของโบราณสถานเช่นกรณีการก่อสร้างตึกแถวในวัดสระเกศ จึงได้มีการริเริ่มที่จะพัฒนาโครงการวางแผนเพื่ออนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้เห็นถึงบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ บทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ได้เข้ามาช่วยดูแลอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่ โดยภาครัฐเห็นความสำคัญกับการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้วเป็นจำนวนมากจากหลายกระทรวง และเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน จึงได้รวบรวมหน่วยงานต่าง ๆ มาอยู่ในคณะกรรมการระดับชาติชุดเดียวกัน ตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งเป็นคณะกรรมการโครงการรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. 2521 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน (ในขณะนั้น) เป็นฝ่ายเลขานุการ ดังนั้น งานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ จึงอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในระยะแรก มีหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ในการกำกับของกระทรวงมหาดไทย ต่อมา รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานระดับนโยบาย คือ คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

3.2 การจัดองค์กรและการวางแผนในช่วงโครงการกรุงรัตนโกสินทร์

ในหัวข้อนี้ จะกล่าวต่อเนื่องจากหัวข้อที่ผ่านมาคือ หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งโครงการกรุงรัตนโกสินทร์และคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบหลักในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์แล้ว เป็นระยะเวลายาวนานถึง 20 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2541 องค์กรดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานอย่างไร จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบถึงเหตุผลในเปลี่ยนแปลงดังกล่าวซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

คณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ชุดแรก ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2521 มีองค์ประกอบส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ข้าราชการการเมืองระดับชาติและผู้บริหารหน่วยงานส่วนกลางของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และนักวิชาการ (ดังรายละเอียด ในตาราง 3-1)

ตาราง 3-1 องค์ประกอบและจำนวนของคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2521

องค์ประกอบ	จำนวน (คน)
รัฐบาลกลาง	14
นักวิชาการ (อธิการบดีมหาวิทยาลัยในพื้นที่)	2
องค์กรเอกชน	1
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	2
รวม	19

องค์ประกอบของคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รองนายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รองประธานกรรมการ
3. ปลัดกระทรวงการคลัง กรรมการ
4. ปลัดกระทรวงกลาโหม กรรมการ
5. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กรรมการ
6. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรรมการ
7. เลขาธิการพระราชวัง กรรมการ
8. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กรรมการ
9. อธิบดีกรมศิลปากร กรรมการ
10. อธิบดีกรมโยธาธิการ กรรมการ
11. ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง กรรมการ
12. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กรรมการ
13. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการ
14. อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร กรรมการ
15. ผู้อำนวยการองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรรมการ
16. นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม กรรมการ
17. ผู้อำนวยการกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร กรรมการ
18. เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กรรมการและเลขานุการ
19. นายสันทัต สมชีวิตา กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นองค์กรประสานงาน โดยคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ คือ

1. กำหนดนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
2. จัดทำแผนงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
3. กำหนดหลักเกณฑ์การก่อสร้างอาคารทั้งของภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับนโยบายในการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์
4. กำหนดบริการพื้นฐานทั้งในด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่จำเป็น
5. กำหนดหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบและสนับสนุนงบประมาณสำหรับโครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์และพัฒนาให้ดำเนินการตามแผน
6. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะเรื่อง
7. ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

หลังจากคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2521 แล้ว ในการประชุมคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ครั้งแรกในปีเดียวกัน ที่ประชุมได้มีมติ 3 ประเด็น คือ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ 3 คณะ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการการอนุรักษ์และปรับปรุงโบราณสถาน ประวัติศาสตร์สถานศิลปะและวัฒนธรรม คณะอนุกรรมการวางแผนแม่บทและการใช้ที่ดิน และคณะอนุกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์และควบคุมการก่อสร้างอาคาร 2) เห็นสมควรให้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการฯ ออกไปถึงเขตคลองรอบกรุงและเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ และ 3) เห็นสมควรให้มีการออกมาตรการชั่วคราวในการควบคุมการก่อสร้างอาคารของราชการในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์⁴

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาตามข้อเสนอของคณะกรรมการเกาะรัตนโกสินทร์ โดยได้มีมติให้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการฯ ออกไปถึงเขตคลองรอบกรุงและเปลี่ยนชื่อคณะกรรมการดังกล่าวเป็น “คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์” เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2521 และมีมติ เรื่อง มาตรการชั่วคราวในการควบคุมการก่อสร้างอาคารของภาครัฐบาลในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2521 เห็นชอบให้หน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งมีการดำเนินการก่อสร้างภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ส่งแบบแปลนมาให้คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์พิจารณาและชี้แจงให้ทราบถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ในการประชุมเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2522 มีมติเห็นให้เสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งนายอดุล วิเชียรเจริญ ซึ่งจะพ้นจากตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นกรรมการเพิ่มเติม เนื่องจากได้ทราบเรื่องเป็นอย่างดีอยู่แล้ว และเป็น

⁴สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, “รายงานการประชุมคณะกรรมการโครงการเกาะรัตนโกสินทร์ ครั้งที่ 1/2521,” 16 สิงหาคม 2521.

ประธานคณะกรรมการวางแผนแม่บทและการใช้ที่ดิน จึงเป็นจุดเริ่มแรกที่คณะกรรมการฯ ได้มีองค์ประกอบที่เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นมา

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2524 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ เรื่องแนวนโยบายการใช้ที่ดินบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน 11 ข้อ และการกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ซึ่งเห็นสมควรให้กรุงเทพมหานครและกรมเจ้าท่าดำเนินการออกมาตรการตามกฎหมายที่มีอยู่ควบคุมการก่อสร้างและการจัดระเบียบอาคารริมน้ำให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมต่อไป (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

ใน พ.ศ. 2525 คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยความร่วมมือกับโครงการสิ่งแวดล้อมสหประชาชาติ (UNEP) ได้จัดโครงการประกวดผลงานด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบผังเมืองเพื่อสภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนาสำหรับกรุงรัตนโกสินทร์ วัตถุประสงค์ของโครงการคือ เพื่อนำแนวทางการใช้ที่ดินบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการควบคุมการก่อสร้างต่าง ๆ ที่ได้จากการประกวดมาประกอบการวางแผนผังกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้ประกาศให้สถาบันการศึกษา บริษัท และบุคคลต่าง ๆ เสนอแนวความคิดและรูปแบบของการวางแผนผังเมืองกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเน้นทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ผลการประกวดปรากฏว่าบริษัท ชินครอนแอนด์แอสโซซิเอท จำกัด เป็นผู้ชนะเลิศ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบริษัท ไทยกรุ๊ป จำกัด ได้รับรางวัลชมเชยจากผู้ส่งผลงานเข้าประกวดทั้งหมด 6 ราย

จากการดำเนินงานของคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์และควบคุมการก่อสร้างอาคาร คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ได้พิจารณาเห็นว่าสมควรมีมาตรการควบคุมการก่อสร้างอาคารเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่ออาคารที่มีคุณค่าและต่อสภาพแวดล้อมในบริเวณโครงการ จึงได้ยกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ เสนอต่อรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้ใช้โดยเร่งด่วนเป็นการชั่วคราว แล้วให้กรุงเทพมหานครนำไปออกเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครภายในระยะเวลา 1 ปี ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการร่างหลักเกณฑ์การก่อสร้างและควบคุมอาคารตามขั้นตอนดังกล่าว รวม 3 ฉบับ และได้นำไปออกมาเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ดังนี้

-ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ในท้องที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

-ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลง ใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ในท้องที่แขวงชนะสงคราม แขวงตลาดยอด แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ แขวงบวรนิเวศ แขวงเสาชิงช้า แขวงสำราญราษฎร์ และแขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2530

-ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลง ใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ภายในบริเวณฝั่งธนบุรี ตรงข้ามบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ในท้องที่แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี และแขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2535

นับตั้งแต่คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีให้กำกับดูแลการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2521 นั้น ได้มีการดำเนินงานควบคุมการพัฒนาในบริเวณนี้มาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะของงานบริหารและการดำเนินโครงการเฉพาะกิจที่สำคัญ ๆ ซึ่งนับเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ยังไม่มีแผนแม่บทที่เป็นกรอบในการดำเนินการแต่อย่างใด ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2535 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จึงได้ว่าจ้าง บริษัท ชินครอนกรุ๊ป จำกัด เป็นที่ปรึกษาในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ในลักษณะแผนปฏิบัติการ โดยได้โดยยึดถือผลสรุปจากการประกวดผลงานด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบผังเมืองเพื่อสภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนาสำหรับกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. 2525 เป็นแนวทาง ภายใต้การกำกับดูแลของ “คณะกรรมการกำกับแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาโครงการกรุงรัตนโกสินทร์” ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2536 องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการชุดนี้ มีดังนี้ (ปัจจุบันคณะอนุกรรมการชุดนี้หมดวาระไปแล้ว)

ตาราง 3-2 องค์ประกอบและจำนวนของคณะอนุกรรมการกำกับแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2536

องค์ประกอบ	จำนวน (คน)
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6
ผู้ทรงคุณวุฒิ	5
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	1
รวม	12

องค์ประกอบของคณะอนุกรรมการกำกับแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นายอดุล วิเชียรเจริญ	ประธานอนุกรรมการ
2. นายวทัญญู ณ ถลาง	รองประธานอนุกรรมการ
3. นายอุรา สุนทรสารทูล	อนุกรรมการ
4. นายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
5. นายประสงค์ เขียมอนันต์	อนุกรรมการ
6. เลขาธิการพระราชวัง หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
7. อธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
8. อธิบดีกรมธนารักษ์ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
9. อธิบดีกรมโยธาธิการ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
10. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
11. ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการและเลขานุการ
12. หัวหน้าฝ่ายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. พิจารณาและกลั่นกรองแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์
2. กำกับดูแลการดำเนินงานตามแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
3. ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับอนุมัติแล้ว
4. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามมติคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ หรือตามที่ได้รับมอบหมาย
5. เสนอแนะแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ให้มีผลในทางปฏิบัติที่รวดเร็ว
6. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นสมควรเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์เป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรี ทำให้คณะกรรมการฯ มีวาระการดำรงตำแหน่งตามวาระของคณะรัฐมนตรี และต้องแต่งตั้งใหม่ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล การปรับปรุงองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการ สามารถทำได้โดยเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ ซึ่งหลังจากการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแรกแล้ว ก็ได้มีการเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมเป็นกรรมการเพิ่มในเวลาต่อ ๆ มา

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2539 ได้มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ครั้งสำคัญ โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบการปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อความเหมาะสมและความคล่องตัวในการดำเนินงาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติกำหนดให้รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีให้กำกับการบริหารราชการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ และมีมติเห็นชอบการปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ โดยคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้มีการปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ในปี พ.ศ. 2539 มีองค์ประกอบดังนี้

ตาราง 3-3 องค์ประกอบและจำนวนของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2539

องค์ประกอบ	จำนวน (คน)
รัฐบาลกลาง	13
ผู้ทรงคุณวุฒิ	5
อธิการบดีมหาวิทยาลัยในพื้นที่	2
องค์กรเอกชน	3
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	1
รวม	24

องค์ประกอบของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รองนายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	รองประธานกรรมการ
3. ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
4. ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
5. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
6. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	กรรมการ

7. เลขานุการพระราชวัง	กรรมการ
8. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
9. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
10. อธิบดีกรมโยธาธิการ	กรรมการ
11. อธิบดีกรมการผังเมือง	กรรมการ
12. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการ
13. อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร	กรรมการ
14. ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	กรรมการ
15. นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
16. นายกสมาคมสถาปนิกสยาม	กรรมการ
17. นายกสมาคมนักผังเมืองไทย	กรรมการ
18. นายอดุล วิเชียรเจริญ	กรรมการ
19. นายวาทัญญู ณ ถลาง	กรรมการ
20. นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
21. นายอุรา สุนทรศารทูล	กรรมการ
22. นายประสงค์ เขียมอนันต์	กรรมการ
23. เลขานุการสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการและเลขานุการ
24. เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. กำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อนโยบายของรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาให้คำปรึกษาและความเห็นชอบต่อโครงการของรัฐในเขตกรุงรัตนโกสินทร์
3. จัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
4. สนับสนุนงบประมาณและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้
5. กำหนดมาตรการด้านการบริหาร กฎหมายและกฎระเบียบ เพื่อให้มีการดำเนินงานตามนโยบายและแผนที่กำหนดไว้
6. ส่งเสริมให้ประชาชนและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะเรื่อง

ใน พ.ศ. 2540 ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอนุรักษ์โครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เสนอให้คณะกรรมการฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบในการนำเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ตามมติคณะรัฐมนตรีเป็น คณะกรรมการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และเสนอให้จัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า” ขึ้นภายในสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งในประเด็นแรก คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ และนายกรัฐมนตรีลงนามในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ส่วนการขอจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า นั้น ผลปรากฏว่าไม่สามารถจัดตั้งหน่วยงานใหม่นี้ขึ้นได้ เพราะไม่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการปรับภาคราชการในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และมติคณะรัฐมนตรีที่ว่าในปีงบประมาณ 2541 และ 2542 ให้ส่วนราชการระงับการจัดตั้งหน่วยงานใหม่หรือขยายหน่วยงานในกรมหรือภายในหน่วยงานเทียบเท่ากรม

3.3 โครงสร้างการบริหารงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน หน่วยงานระดับนโยบาย ได้เปลี่ยนจากคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นคณะกรรมการที่มีวาระการดำรงตำแหน่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2541 มีชื่อว่า “คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า” มีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีให้กำกับการบริหารราชการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 7 คนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เป็นกรรมการ และกำหนดให้เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมเป็นกรรมการและเลขานุการ 1 คน และเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ 2 คน โดยความเห็นชอบของประธานกรรมการ องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า (ชุดปัจจุบัน) มีดังต่อไปนี้

ตาราง 3-4 องค์ประกอบและจำนวนของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2545

องค์ประกอบ	จำนวน (คน)
รัฐบาลกลาง	19
ผู้ทรงคุณวุฒิ	7
องค์กรเอกชน	3
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	1
รวม	30

องค์ประกอบของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ชุดปัจจุบัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รองนายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	รองประธานกรรมการ
3. ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
4. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
5. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
6. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	กรรมการ
7. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	กรรมการ
8. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
9. เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
10. อธิบดีกรมการผังเมือง	กรรมการ
11. อธิบดีกรมทางหลวง	กรรมการ
12. อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
13. อธิบดีกรมธนารักษ์	กรรมการ
14. อธิบดีกรมโยธาธิการ	กรรมการ
15. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
16. ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	กรรมการ
17. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
18. นายกสมาคมนักผังเมืองไทย	กรรมการ
19. นายกสมาคมสถาปนิกสยามฯ	กรรมการ
20. นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ

21. นายอดุล วิเชียรเจริญ	กรรมการ
22. นายวาทัญญู ณ ถลาง	กรรมการ
23. นายนิจ หิญาชีระนันท์	กรรมการ
24. นายอุรา สุนทรศารทูล	กรรมการ
25. นายประสงค์ เขียมอนันต์	กรรมการ
26. นายสันหัตต์ สมชีวิตา	กรรมการ
27. นายมานิตย์ ศิริวรรณ	
รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการและเลขานุการ
28. นางประเสริฐสุข จามรมาน	
ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม	
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
29. นางศิริพร นันตา	
หัวหน้าฝ่ายคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ	
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

*ปัจจุบันตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิว่าง 1 คน เนื่องจากลาออก

อำนาจและหน้าที่

1. วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
2. จัดทำแนวทาง แผนปฏิบัติการ และมาตรการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบ
3. ให้คำปรึกษาและความเห็นโครงการของรัฐในพื้นที่รับผิดชอบ
4. สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า
5. ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
6. สนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า
7. ประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบและกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางโครงการ และแผนงานที่ได้จัดทำไว้

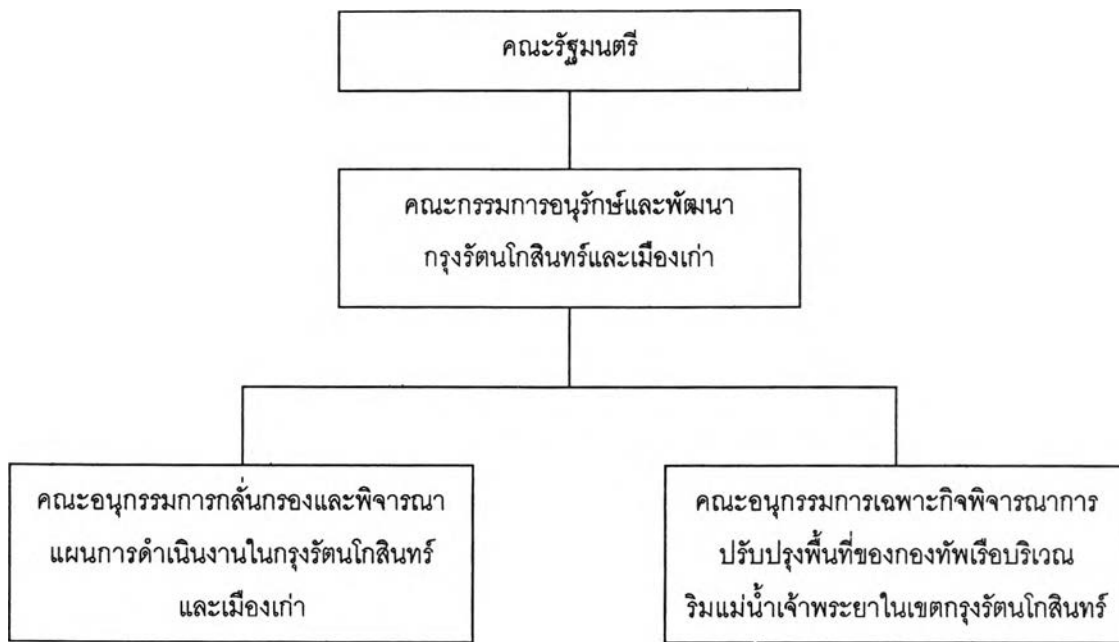
8. เชิญผู้แทนหน่วยงานราชการและภาคเอกชน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงและข้อมูล
9. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อทำการแทนคณะกรรมการในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย
10. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบตามที่เห็นสมควร
11. ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าประสบความสำเร็จ

ปัจจุบัน คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 2 คณะ ประกอบด้วย

1. คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า แต่งตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2542 เพื่อให้การกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า มีความละเอียดชัดเจนและก่อประโยชน์สูงสุดต่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า อาศัยอำนาจตามความ ในข้อ 7 (9) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2541 และมติคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ครั้งที่ 1/2542 วันที่ 18 มีนาคม 2542 โดยมีนายอดุล วิเชียรเจริญ เป็นประธาน

2. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาการปรับปรุงพื้นที่ของกองทัพเรือบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ในการประชุมครั้งที่ 4/2543 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2543 ที่ประชุมรับทราบว่า คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2543 ลงมติเห็นชอบเห็นแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ และมีข้อสังเกตว่า โดยที่ยังมีอาคารบางหลังของกองทัพเรือดบังทัศนียภาพของวัดอรุณราชวราราม จึงควรหารือกับกองทัพเรือเพื่อดำเนินการรื้อถอนอาคารดังกล่าว และที่ประชุมมีความเห็นว่า แนวทางการดำเนินงานตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี นั้น ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อดำเนินการ ในกรณีนี้ ประธานกรรมการฯ ได้มีคำสั่งที่ 4/2543 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2543 แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาการปรับปรุงพื้นที่ของกองทัพเรือบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ ทำหน้าที่ในการพิจารณาและเสนอแนะขั้นตอน วิธีการและมาตรการในการดำเนินงานตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี โดยมีนายประสงค์ เขียมอนันต์ เป็นประธาน

แผนภูมิ 3-1 โครงสร้างหน่วยงานระดับนโยบายของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา: จากการศึกษา

คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เป็นคณะอนุกรรมการที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบันมาก เนื่องจากระยะหลังคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์มีบทบาทและมีการประชุมน้อยลง โดยส่วนใหญ่คณะอนุกรรมการฯ ชุดนี้ จะทำหน้าที่พิจารณาโครงการก่อสร้างอาคารของรัฐ และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ก่อนที่จะเสนอให้คณะกรรมการฯ ชุดใหญ่พิจารณาต่อไป โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

ตาราง 3-5 องค์ประกอบและจำนวนของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2545

องค์ประกอบ	จำนวน (คน)
รัฐบาลกลาง	10
ผู้ทรงคุณวุฒิ	2
องค์กรเอกชน	3
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	1
รวม	16

องค์ประกอบของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในกรุงเทพมหานครและเมืองเก่า ในปัจจุบันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นายอดุล วิเชียรเจริญ	ประธานอนุกรรมการ
2. นายวาทัญญู ณ ถลาง	รองประธานอนุกรรมการ
3. ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยามฯ	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนสมาคมนักผังเมืองไทย	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักพระราชวัง	อนุกรรมการ
8. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
9. ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
10. ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
11. ผู้แทนกรมโยธาธิการ	อนุกรรมการ
12. ผู้แทนกรมการผังเมือง	อนุกรรมการ
13. ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
14. ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการและเลขานุการ
15. หัวหน้ากลุ่มงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
16. หัวหน้าฝ่ายคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ
กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย
2. ศึกษาและจัดทำแนวทาง มาตรการ แผนปฏิบัติการ และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อดำเนินการในพื้นที่กรุงเทพมหานครและเมืองเก่า
3. พิจารณาเสนอพื้นที่หรือบริเวณเมืองและชุมชนที่มีลักษณะพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม หรือ ประเพณีวัฒนธรรม เป็นเขตเมืองเก่า และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

4. ประสานงานส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนและความร่วมมือในเรื่องข้อมูล เอกสาร หลักฐานและร่วมพิจารณา ให้ข้อคิดเห็นแก่คณะกรรมการฯ
5. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
6. รายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เพื่อทราบและพิจารณา

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จัดเป็นคณะกรรมการระดับชาติ เนื่องจากประกอบด้วยหน่วยงานตั้งแต่จาก 2 กระทรวงขึ้นไป มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นรองประธานกรรมการ และหัวหน้าหรือผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นกรรมการ โดยมีฝ่ายเลขานุการ คือ กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่ในการประสานงานกับกรรมการ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินโครงการก่อสร้างใด ๆ ในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ของหน่วยงานของรัฐ จะต้องเสนอโครงการของตนต่อคณะกรรมการ โดยผ่านฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ ซึ่งจะนำเรื่องเข้าในวาระการประชุม เพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบก่อน ระเบียบวาระการประชุม นั้น มิได้มีการกำหนดแน่นอนตายตัวแต่อย่างใด ในการประชุมแต่ละครั้ง กรรมการหรือผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม จะแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนั้น ๆ แล้ว ประธานกรรมการจะสรุปผลออกมาเป็น “มติคณะกรรมการ”

ในการประชุมคณะกรรมการฯ หากยังไม่สามารถตัดสินใจสรุปเป็นมติคณะกรรมการฯ ได้ คณะกรรมการฯ จะมอบหมายให้คณะอนุกรรมการที่มีอำนาจแต่งตั้งขึ้นได้ นำไปพิจารณากลับกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

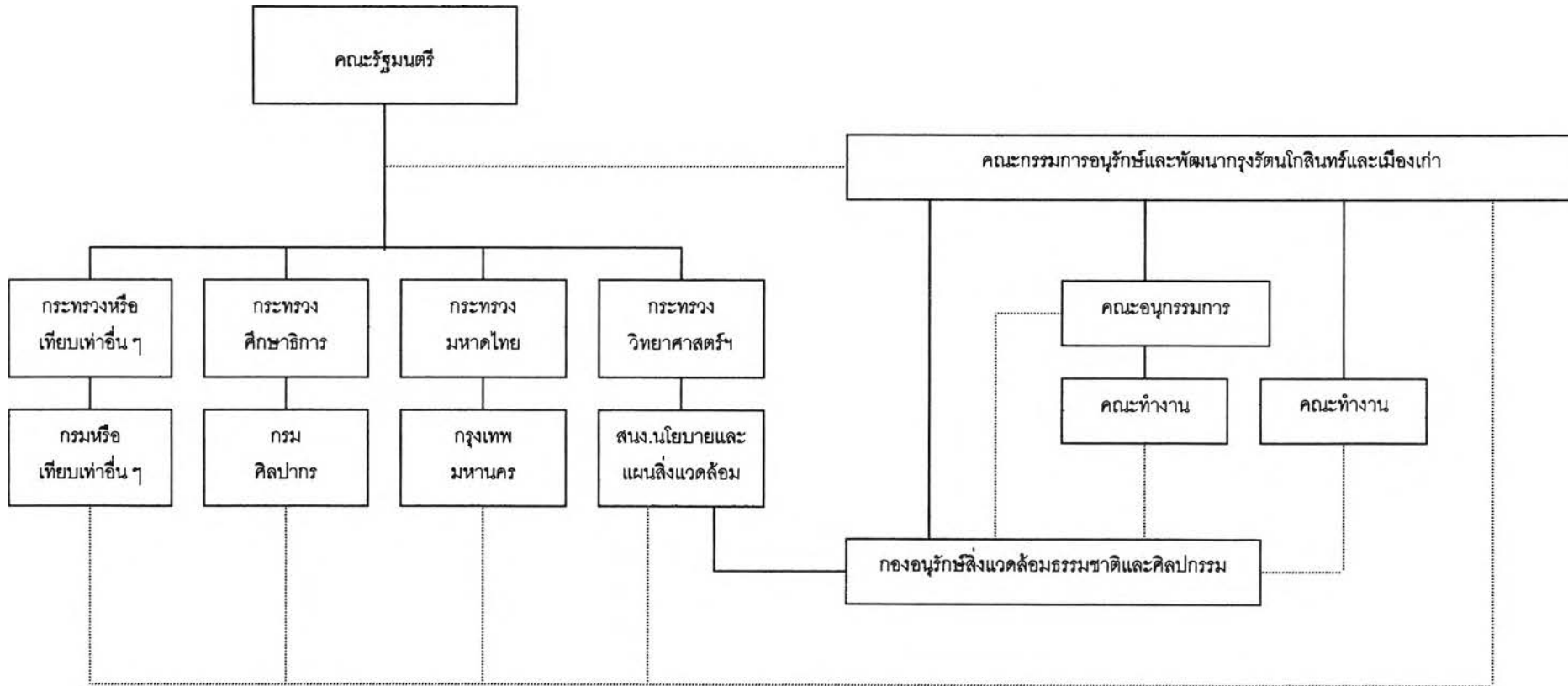
การดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนหรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการสามารถแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ หรือ คณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น ซึ่งคณะทำงานจะมีลักษณะเป็นชุดปฏิบัติงานเฉพาะกิจซึ่งจะหมดภาระเมื่องานที่ได้รับมอบหมายสิ้นสุดลง นอกจากนี้ คณะทำงานอาจได้รับการแต่งตั้งโดยคณะอนุกรรมการก็ได้ คณะอนุกรรมการและคณะทำงานจะต้องรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการฯ โดยผ่านฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการฯ

หลังจากมีมติคณะกรรมการฯ แล้ว คณะกรรมการฯ สามารถมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ รับผิดชอบดำเนินการปฏิบัติงานได้ ซึ่งหน่วยงานอาจไม่ดำเนินการตาม

มติของคณะกรรมการฯ ได้ เพราะคณะกรรมการฯ ไม่มีอำนาจในการสั่งการหน่วยงานโดยตรง หากเป็นการวางนโยบาย การกำหนดพื้นที่ และการจัดทำแผนแม่บท (ตามอำนาจหน้าที่ ข้อ 1) และการออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า (ตามอำนาจหน้าที่ ข้อ 5) คณะกรรมการฯ ต้องเสนอเรื่องดังกล่าว เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบออกมาเป็น “มติคณะรัฐมนตรี” แล้ว ก็จะมีคำสั่งไปยังกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือส่งเรื่องมายังคณะกรรมการฯ เพื่อให้ดำเนินการต่อไป (ดังแผนภูมิ 3.2)

ปัจจุบันคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นรวม 3 ฉบับ คือ 1) แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2540 2) แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณฝั่งธนบุรี ตรงข้ามบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2543 และ 3) แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบการจราจรทางบก ทางน้ำ ทางเดินเท้า และการใช้ที่ดินในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นแผนซึ่งคณะกรรมการฯ เห็นว่าควรจะปรับปรุงแก้ไข ปัจจุบันจึงยังอยู่ในขั้นตอนของการปรับปรุงเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ และคณะรัฐมนตรีต่อไป

แผนภูมิ 3-2 โครงสร้างการบริหารงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2545)

ที่มา: จากการศึกษา

— สายการบังคับบัญชา
 สายการประสานงาน